

Anne Brontë

*Nájomníčka
vo Wildfell Hall*

NÁJOMNÍČKA VO WILDFELL HALL

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2017
Translation © Beáta Mihalkovičová 2017

ISBN 978-80-556-2888-2

Všetky práva vyhradené. Nijaká časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme, žiadnymi prostriedkami, ani elektronickými, ani mechanickými, ani vo forme fotokópií, nahrávok, prostredníctvom súčasného a ani budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Anne Brontë

NÁJOMNÍČKA
VO WILDFELL
HALL

*Z angličtiny preložila
Beáta Mihalkovičová*

slovar

Predslov autorky k druhému vydaniu*

Pripúšťam síce, že táto práca zožala väčší úspech, než som očakávala, a niekoľkí láskaví kritici ju pochválili väčšími, než si zaslúži, zároveň však musím priznať, že z iných končín sa jej ušli výčitky také drsné, na aké som takmer nebola pripravená a ktoré sú, ako mi vraví vlastný úsudok i city, skôr trpké než oprávnené. Nie je úlohou autora vyvracať recenzentom argumenty a obhajovať svoje dielo, ale mala by som mať možnosť povedať na tomto mieste zopár poznámok, ktorými by som uviedla už prvé vydanie, keby som vopred vedela, že je potrebné obozretne predísť nepochopeniu tých, ktorí sa do čítania pustia s hlavou plnou predsudkov alebo sa uspokojia s tým, že knihu odsúdia, hoci ju iba narýchlo prelistovali.

Pri písaní nasledujúcich stránok som nemala v úmysle čitateľa iba pobaviť, ani uspokojiť vlastné chuťky, ba ani získať si priazeň tlače a verejnosti. Chcela som povedať pravdu, pretože pravda zakaždým doručí morálne posolstvo tým, čo sú schopní ho prijať. No keďže neoceniteľný poklad sa až pričasto skrýva na dne studne, človek potrebuje kus odvahy, aby sa do nej spustil, najmä ak si pre blato a vodu, do ktorej sa ponoril, vyslúži viac pohrdania a výsmechu než vďaky za to, že odtiaľ ten klenot vylovil, rovnako ako ženu, ktorá sa podujala poupravať byt nedbanlivého starého mládenca, skôr vyhrešia za to,

* Anne Brontëová vydala aj druhé vydanie románu pod mužským pseudonymom Acton Bell. V anglickom texte predslovu čitateľa nezistia, či ho písal muž alebo žena, ale keďže identita autorky je už známa, preložili sme ho v ženskom rode.

že práši, akoby ju pochválili za čistotu, ktorá po nej zostala. Nemusíte si však myslieť, že sa považujem za kompetentnú napraviť všetky chyby a krivdy spoločnosti, ja len rada svojím skromným dielom poslúžim dobrej veci, a keby sa mi aj podarilo upútať ucho verejnosti, radšej by som mu pošepkala zopár prospešných právd než množstvo nežných nezmyslov.

Zatiaľ čo pri príbehu Agnes Greyovej ma obvinili, že až výstredne skresľujem práve tie pasáže, ktoré som starostlivo prevzala zo života a nanajvýš úzkostlivo som sa snažila vyhnúť zveličovaniu, pri tomto diele mi zrazu vyčítajú, že *con amore*, čiže „s chorobnou láskou k hrubosti, ak nie k brutalite“ vykresľujem scény, ktoré, odvážim sa tvrdiť, sa tým najpriateľčivejším z mojich kritikov čítajú rovnako bolestne, ako sa mne písali. Azda som zašla príďaleko, v tom prípade si dám pozor, aby som už ani seba, ani svojich čitateľov viackrát takto netrápila. No ak sa musíme potýkať s nemravnosťou a skazenými charaktermi, je podľa mňa lepšie opísať ich také, aké skutočne sú, než tak, ako si sami želajú, aby ich videli. Predstaviť zlo v jeho najmenej poburujúcej podobe je pre autora bezpochyby príjemnejší spôsob práce, ale vari aj ten najpochvejší či najbezpečnejší? Je lepšie odhaliť mladému bezstarostnému cestovateľovi nástrahy a úskalia života, alebo ich pokryť vetvičkami a kvetmi? Och, čitateľ! Keby sa taktne nezamlčovali fakty tým našepkávaním: „Pokoje, pokoje,“ na miestach, kde pokoja niet,* na svete by bolo menej hriechu a zúfalstva mladých ľudí oboch pohlaví, ktorých nechávame, aby si sami vyžmýkali horké poznanie z vlastnej životnej skúsenosti.

Aby ma všetci pochopili správne: nemyslím si, že konanie týchto nešťastných naničhodníkov a ich niekoľkých zhýralých spoločníkov, ktorých som tu predstavila, predstavuje vzorku bežného správania spoločnosti. Ide o extrémne prípady a ja som verila, že to čitateľom neujde. Viem však, že takíto ľudia naozaj existujú, a ak sa mi podarilo vystríhať aspoň jedného nerozvážneho mladíka pred tým, aby sa vydal v ich stopách, alebo zabránila čo len jednému neskúsenému dievčaťu, aby upadlo do tých istých omylov ako moja hrdinka, nenapísala som túto knihu nadarmo. No zároveň, ak si nejaký poctivý či-

* Biblia. Jeremiáš, 8:11.

tateľ odniesol z jej čítania viac bolesti než potešenia a po ztvorení poslednej stránky mu v mysli pretrval nepríjemný dojem, pokorne prosím o prepáčenie, pretože som to ani zďaleka nemala v úmysle, a nabudúce sa pokúsím to vylepšiť, keďže rada rozdávam nevinnú radosť. A predsa by malo byť jasné, že sa tým nechystám obmedziť svoje ambície či dokonca vyrobiť „dokonalé umelecké dielo“. Takto využitý čas a talent by som považovala za premárnený a použitý nesprávne. Skromné schopnosti, ktorými ma Boh obdaril, sa pokúsím uplatniť k ich najväčšiemu úžitku, ak som schopná pobaviť, budem sa o to snažiť tiež, a keď pocítim, že je mojou povinnosťou vysloviť horkú pravdu, s Božou pomocou ju *vyslovím*, aj keby to poškodilo moje meno a utrpel tým chvíľkový pôžitok mojich čitateľov i môj vlastný.

Ešte čosi, a už skončím. Pri zachovaní identity autorov si zároveň želám, aby bolo jednoznačne zrejmé, že Acton Bell nie je ani Currer, ani Ellis Bell, a preto sa im nesmú pripisovať jeho chyby. A pokiaľ ide o to, či je jeho meno skutočné alebo fiktívne, pre tých, čo ho poznajú len z jeho diel, to veľký význam nemá. A podľa mňa rovnako málo záleží na skutočnosti, či sa takto podpisuje muž alebo žena, keďže jeden či dvaja z mojich kritikov tvrdia, že to zistili. Nemám im to za zlé a považujem to za kompliment vernému zobrazeniu mojich ženských postáv, a hoci som náchylná práve tomuto podozreniu pripísať veľkú časť ostrej kritiky, akou ma recenzenti poctili, nemám v úmysle vyvracať im ich presvedčenie. Vnútorne ma totiž uspokojuje vedomie, že ak je kniha dobrá, je dobrá bez ohľadu na pohľadie autora. Všetky romány sú, alebo by mali byť, napísané pre mužov i ženy a nedokážem si predstaviť, že by si nejaký muž dovolil napísať niečo, čo by bolo pre ženu naozaj hanebné, alebo prečo by ženu mali karhať za to, že napísala čosi náležite a vhodné pre muža.

22. júla 1848

Ctenému pánovi J. Halfordovi

Drahý Halford,

keď sme boli naposledy spolu, veľmi podrobne a zaujímavovo si mi vyrozprával pozoruhodné príhody zo svojej mladosti, z obdobia predtým, než sme sa spoznali, a potom si ma požiadal, aby som ti tú dôveru opätovoľ. Nemal som vtedy náladu na dlhé vykladanie, a tak som odmietol s výhovorkou, že niet o čom rozprávať, a to tak vyhýbavo, až si to istotne považoval za nezdvorné. A hoci si okamžite zmenil tému, z Tvojho výrazu som pochopil, že sa síce nestažuješ, ale hlboko Ťa to urazilo, a tvár Ti zatiahol tmavý mrak, ktorý už do konca nášho rozhovoru nezmizol. Rovnako viem, že vrhá tieň podnes, pretože Tvoje listy sa odvtedy nesú v duchu istej dôstojnej, smutnej škrobenosti a zdržanlivosti, ktorá by ma veľmi dojímala, keby ma svedomie nekarhalo za to, že som si ju zaslúžil.

Nehanbíš sa, starec, v Tvojom veku, keď sa poznáme tak dôverne a tak dlho a už som Ti toľko rász dokázal svoju úprimnosť a dôveru a nikdy ma nepohoršovala Tvoja hlboká uzavretosť a mlčanlivosť? Ide však o to, predpokladám, že od prírody nie si veľmi zhovorčivý a myslíš si, že si vykonal veľké veci a v tom pamätnom okamihu bezpríkladne osvedčil svoje dôverné priateľstvo, pri ktorom si sa bezpochyby zaprisahal, že si to urobil naposledy, a nazdával si sa, že tou najmenšou odmenou, akú by som Ti mal za takú obrovskú priazeň venovať, by bolo bez váhania nasledovať Tvoj príklad.

Dobre teda! Nevzal som do rúk pero preto, aby som Ti to vyčítal či seba obhajoval, ani sa nechcem ospravedlňovať za dávne prehrešky, ale, ak je to možné, napraviť ich.

Je mokrý, daždivý deň, rodina odišla na návštevu, sedím sám vo svojej pracovni a prezerám si stuchnuté staré listy a pa-

piere a dumám o starých časoch, takže som sa ocitol v tom najvhodnejšom stave mysle, aby som Ťa pobavil starou svet-skou historkou. Vytiahol som si dobre opečené nohy z kozu-bovej mriežky, zvrtol ich pod stôl, zosmolil predchádzajúce riadky stvrdnutému starému priateľovi a chystám sa mu načrt-núť, nie, nie načrtnúť, ale naplno a pravdivo vyrozprávať isté okolnosti, týkajúce sa tých najdôležitejších udalostí môjho ži-vota, prinajmenšom tie, čo sa odohrali predtým, ako som sa zoznámil s Jackom Halfordom, a keď si to prečítaš, môžeš ma obviniť z nevďačnosti a nevraživej zdržanlivosti, ak to dokážeš.

Viem, že máš rád dlhé príbehy a si taký horlivý prívrženec podrobností a rozvláčných detailov ako moja stará mama, pre-to Ťa ničoho neušetím, nechám sa obmedzovať len vlastnou trepezlivosťou a voľným časom.

Medzi spomínanými listami a papiermi sa nachádza môj dosť vyblednutý denník, o ktorom vravím len preto, aby som Ťa ubezpečil, že sa nemusím spoliehať iba na svoju pamäť, ho-ci aj tá siaha dosť ďaleko, aby som príliš neprepínal Tvoju dô-verčivosť, keď budeš sledovať dôkladne vyličené podrobnosti môjho rozprávania. Začnem teda hneď prvou kapitolou, pre-tože tento príbeh ich bude mať veru veľa.

1

Odhalenie

Musíš sa so mnou vrátiť do jesene 1827.

Ako vieš, môj otec bol statkár v -shire a ja som na jeho vý-slovnú žiadosť pokračoval v jeho pokojnom zamestnaní, ale nevelmi ochotne, lebo ctižiadosť ma hnala k vyšším métam a namyslenosť mi navrávala, že ak neposlúchnem jej hlas, za-kopem svoj talent do zeme* a skryjem svetlo svojho života pod mericu.** Matka sa zo všetkých síl snažila ma presvedčiť, že som schopný veľkých činov, no otec si myslel, že ctižiadosť je tá najistejšia cesta do záhuby a predstavuje len iné pomeno-

* Biblia. Evanjelium podľa Matúša, 25. Podobenstvo o talentoch. Talent bol pôvodne jednotka váhy, ale aj peniaze vo váhe tejto hmotnosti.

** Biblia. Evanjelium podľa Matúša, 5:15.

vanie pre skazu, nebol ochotný načúvať návrhom na zlepšenie podmienok pre mňa či mojich blízkych. Ubezpečoval ma, že to všetko sú len smeti, a pred posledným výdychom ma vyzval, aby som pokračoval v starých dobrých spôsoboch a nasledoval jeho kroky a kroky jeho otca, vzdal sa svojich vyšších cieľov, čestne kráčal svetom, neobzeral sa ani napravo, ani nľavo* a odovzdal otcovské lány svojim deťom prinajmenšom rovnako prekvitajúce, ako mi ich zanechal on.

„Nuž, poctivý a pracovitý farmár je jedným z najužitočnejších členov spoločnosti, a ak vložím svoje schopnosti do zušľachťovania statku a zdokonalenia samotného poľnohospodárstva, budú mať z toho úžitok nielen moji najbližší príbuzní a služobníctvo, ale aj ľudstvo ako celok, a potom som nežil nadarmo.“

Podobnými úvahami som sa snažil utešiť, keď som sa jedného chladného, vlhkého, zamračeného večera na konci októbra vliekol z poľa. No žiara jasnočerveného ohňa, presvitajúca cez okno izby, moju dušu rozveselila oveľa väčšmi a vyhrešila ma za nevdačné šomranie oveľa účinnejšie, než akékoľvek mudrovanie a dobré predsavzatia, ku ktorým som sa nútil, pretože som bol mladý. Nezabúdaj, mal som iba dvadsaťštyri a ešte som neovládal svoju myseľ ani spolovice tak pevne ako dnes, hoci i dnes ju ovládam len nepatrne.

No do toho blaženého útočiska som nesmel vstúpiť skôr, než som si vyzul zablatené čižmy a obul čisté topánky, než som si vyzliekol hrubý zimník, vzal slušné sako a vychystal sa tak, aby som bol schopný ukázať sa v lepšej spoločnosti, pretože moja matka pri všetkej svojej láskavosti na istých veciach priveľmi lipla.

Vychádzal som po schodoch do svojej izby a stretol som šikovné, pekné devätnásťročné dievča s plnou postavou, okrúhlou tvárou, jasnými žiarivými lícami, lesklými kučerami a drobnými, veselými hnedými očami. Nemusím ti hovoriť, že to bola moja sestra Rose. Viem, že ešte vždy je z nej švárna matróna, a v Tvojich očiach nemenej pôvabná, než v ten šťastný deň, keď si ju po prvý raz zazrel. Vtedy nič nenaznačovalo, že z nej o pár rokov bude manželka muža, ktorého som vôbec nepoznal, no predsa bol predurčený stať sa mi dokonca

* Biblia. Numeri. Štvrtá Mojžišova kniha, 20:17.

bližším priateľom než ona, oveľa bližším než ten nevychovaný sedemnásťročný sopliak, čo ma hneď, ako som zišiel dolu, zdrapil na chodbe za golier a takmer ma vyviedol z rovnováhy, a ktorý vzápätí za svoju drzosť utŕžil úder po gebuli, čo mu však vôbec neublížilo, lebo okrem toho, že bol neobyčajne chudý, chránili ho chumáče krátkych červenkastých vlasov, ktoré matka nazývala gaštanovými.

Vošli sme do izby a zbadali sme, že vo svojom kresle pri kozube sedí úctyhodná dáma a pletie, ako mala vo zvyku za každým, keď nemala čo robiť. Kvôli nám vymietla ohnisko a rozložila jasný, sálajúci oheň, slúžka práve priniesla táčnu s čajovým servisom a Rose z čierneho dubového príborníka, ktorý vo veselom prítmí izby žiaril ako vyleštený eben, vyberala cukorničku a škatuľu s čajom.

„Tak tu sú obaja,“ zvolala matka a obzrela si nás bez toho, aby zdržala pohyb svojich svižných prstov a ligotavých ihlíc. „Zavrite dvere a poďte k ohňu, kým Rose pripraví čaj, istotne umierate od hladu, a povedzte mi, čo ste dnes celý deň robili. Rada by som vedela, čím sa moje deti zaoberajú.“

„Drezíroval som sivé žriebä, nič ľahké... riadil som orbu strniska po poslednej pšenici, lebo oráč nevie riadiť ani sám seba... a robil som si náčrt rozsiahleho a účinného odvodnenia dolných lúk.“

„Môj statočný chlapec! A čo si robil ty, Fergus?“

„Naháňal jazveca.“

A potom začal zoširoka rozprávať o tom, ako sa zabavil a aký mimoriadne statočný bol ten jazvec i psy. Matka sa tvárila, že ho pozorne počúva, a jeho oduševnenú tvár sledovala s materinským obdivom, aký si podľa mňa jeho príbeh ani trochu nezaslúžil.

„Prišiel čas, aby si začal robiť niečo iné, Fergus,“ ozval som sa, len čo sa na chvíľu odmlčal a mohol som sa dostať k slovu.

„A čo *môžem* robiť?“ odvetil. „Matka ma nepustí na more, ani do armády, a ja som sa rozhodol, že iné robiť nebudem, okrem toho, že k vám budem taký protivný, až sa ma napokon tak či tak radi zbavíte.“

Náš jediný rodič ho pohladil po nepoddajných krátkych kučerách. Zavrčal a pokúsil sa zatvárať mrzuto, a potom sme si všetci až na tretiu Rosinu výzvu posadali k stolu.

„Teraz si vezmi čaj,“ povedala mu, „a potom ti poviem, čo som robila ja. Bola som u Wilsonovcov a ty, Gilbert, môžeš tisíckrát banovať, že si nešiel so mnou, lebo tam bola aj Eliza Millwardová!“

„No a čo s ňou?“

„Ach, nič! Nič ti o nej nepoviem... iba to, že je to pekná a veselá osôbka, ak má dobrú náladu, a neprekážalo by mi, keby sme ju zavolali...“

„Pst, ticho, zlatko! Tvoj brat na niečo také ani nepomyslí!“ pošepkala jej matka vážne a zdvihla prst.

„Nuž,“ pokračovala Rose, „chcela som vám povedať dôležitú novinku, ktorú som sa tam dopočula a ktorá mi odvtedy nedá pokoja. Viete, že pred mesiacom sa hovorilo, že sa má ktosi nasťahovať do Wildfell Hallu, a predstavte si, že už tam týždeň býva! A my sme o tom nevedeli!“

„Vylúčené!“ zvolala matka.

„Absurdné!!!“ zvriskol Fergus.

„Veru je to tak! Je to slobodná dáma!“

„Dobrotivé nebo! Veď tá budova sa rozpadáva!“

„Dve či tri izby si opravila a býva tam úplne sama, len s jednou starou slúžkou!“

„Panebože! To všetko mení! Dúfal som, že to bude bosorka,“ podotkol Fergus, zatiaľ čo si odkrojil krajec chleba hrubý ako palec a potrel ho maslom.

„Hlúposť, Fergus! No nie je to zvláštne, mama?“

„Je to zvláštne! Ani sa mi tomu nechce veriť!“

„Môžete tomu veriť, lebo Jane Wilsonová ju videla. Išla ju pozrieť so svojou mamou, lebo tá, pravdaže, len čo sa dopočula, že má v susedstve nejakú neznámu, neobsedela, kým ju nevidela a nedozvedela sa o nej všetko, čo sa dalo. Volá sa pani Grahamová a nosí smútok, nie však ako vdova, len také polosmútočné šaty, a je dosť mladá, vraví sa, že nemá viac než dvadsaťpäť či dvadsaťšesť, ale je *neuveriteľne* uzavretá! Pokúšali sa zistiť, kto je, odkiaľ je a všetko ostatné, ale ani pani Wilsonovej s jej neodbytnými a bezočivými údermi do živého, ba ani slečne Wilsonovej s jej obratnými úskokmi sa nepodarilo vymámiť ani jedinú prijateľnú odpoveď či dokonca mimovoľnú poznámku alebo náhodnú narážku, ktorá by uspokojila ich zvedavosť alebo vrhla čo len slabý lúč svetla na jej minulosť, postavenie či zázemie. Navy-

še sa k nim správala iba zdvorilo a očividne by im radšej povedala ‚dovidenia‘ než ‚vitajte‘. Eliza Millwardová vraví, že jej otec sa ju chystá čoskoro navštíviť, aby jej poskytol duchovné rady. Obáva sa totiž, že ich potrebuje, pretože hoci sa sem pristahovala začiatkom minulého týždňa, v nedeľu sa v kostole neukázala, a ona, teda Eliza, ho poprosí, aby ju vzal so sebou, a *jej* sa istotne podarí čosi z nej vytiahnuť, vieš, Gilbert, *ona* dokáže všeličo. A *my* k nej tiež môžeme niekedy zájsť, mama, veď sa to patrí.“

„Samozrejme, zlatko. Chuderka! Musí byť taká osamelá!“

„A nezabudnite ju pozorne sledovať, aby ste mi mohli porozprávať, koľko cukru si dáva do čaju a aký čepiec a zásteru nosí, a tak ďalej, lebo ja si ani neviem predstaviť, ako by som bez tých informácií dokázal žiť,“ povedal Fergus smrteľne vážne.

No ak čakal, že jeho slová budú pokladať za majstrovskú duchapnosť, úplne zlyhal, pretože sa nikto ani nezasmial. Nedal sa tým však vyviesť z miery, a len čo si odhryzol poriadny kus chleba s maslom a mal prehltnúť plný dúšok čaju, vlastný vtip ho premohol tolkou intenzitou, až musel vyskočiť od stola a prskajúc a zadúšajúc sa vybehnúť z izby, a o chvíľu sme už len počuli, ako v strašnom záchvate škrieka v záhrade.

Keďže som bol hladný, uspokojil som sa s tichou likvidáciou čaju, šunky a toastu, zatiaľ čo matka a sestra pokračovali v rozhovore a ďalej preberali očividné i skryté okolnosti, pravdepodobnú či nepravdepodobnú minulosť tej dámy, ale musím sa priznať, že po bratovej nehode som si raz či dvakrát priložil šálku k ústam a znovu ju zložil bez toho, aby som si čo len uchlipol, aby som náhodou nestratil dôstojnosť podobným výbuchom ako on.

Na druhý deň sa matka s Rose vybrali na zdvorilostnú návštevu k váženej samotárke, a nevrátili sa odtiaľ o nič múdrejšie, hoci matka tvrdila, že tú cestu neľutuje. Aj keď si z toho sama veľa dobrého neodniesla, navrávala si, že aspoň čosi dobré doniesla, ba ešte čosi lepšie: dala vraj pani Grahamovej zopár užitočných rád, ktoré, ako dúfa, nevyjdú nazmar. Pani Grahamová toho síce veľa nepovedala a pôsobila dosť zanovito, ale schopnosť uvažovať jej predsa len nechýba, a hoci matka netuší, kde doteraz žila, chuderka, v istých veciach preukázala žalostnú neznalosť a dokonca nemala ani potuchy, že by sa za to mala zahanbiť.

„V akých veciach, mama?“ spýtal som sa.

„V tých, čo sa týkajú domácnosti, a všetkých drobností okolo kuchyne a podobne, ktoré má každá dáma dôverne ovládať, či už ich v živote bude potrebovať, alebo nie. Dala som jej však niekoľko užitočných informácií a zopár vynikajúcich receptov, ktoré očividne ani nedokázala náležite oceniť, pretože ma poprosila, aby som si nerobila starosti, keďže žije tak jednoducho a ticho, že ich istotne nikdy nebude potrebovať. Na tom nezáleží, moja drahá,“ povedala som jej, „každá úctyhodná žena by také veci mala vedieť, a okrem toho, aj keď teraz žijete sama, nebude to tak vždy, už ste boli vydatá a pravdepodobne, takmer by som povedala bezpochyby, sa opäť vydáte.“ „Mýlite sa, madam,“ odvetila skoro povýšene, „som si istá, že sa už nikdy nevydám.“ No povedala som jej, že *ja* to viem lepšie.“

„Romantická mladá vdova, predpokladám,“ povedal som, „prišla sem, aby dožila svoje dni v samote a tajne smútila za drahým zosnulým. Dlho jej to nevydrží.“

„Nie, myslím, že nie,“ podotkla Rose, „napokon sa vôbec nezdá, že by veľmi smútila, a je neobyčajne pekná, hotová krásavica. Musíš ju vidieť, Gilbert, povieš, že je dokonalá, hoci by si sotva našiel podobnosť medzi ňou a Elizou Millwardovou.“

„Nuž, viem si predstaviť veľa krajších tvárí, než má Eliza, hoci nie väčšími očarujúcich. Priznávam, že k dokonalosti má ešte ďaleko, ale predsa len sa domnievam, že keby bola dokonalejšia, nebola by taká zaujímavá.“

„Takže dáš prednosť jej chybám pred dokonalosťou ostatných?“

„Presne tak, ak mi to matka prepáči.“

„Ó, môj drahý Gilbert, rozprávaš také nezmysly! Viem, že to tak nemyslíš, niečo také vôbec neprichádza do úvahy,“ povedala matka, vstala a náhlila sa von z izby pod zámienkou akýchsi domácich povinností, aby unikla odporu, ktorý sa mi už tlačil na jazyk.

Potom ma Rose obdarila ďalšími podrobnosťami o pani Grahamovej. Vyrozprávala mi, ako vyzerá, vystupuje, ako sa oblieka, a dokonca aký nábytok má v izbe, v ktorej býva, a to oveľa jasnejšie a presnejšie, než sa mi chcelo vnímať, ale keďže som nepatril medzi tých najpozornejších poslucháčov, nedokázal by som jej opis zreprodukovať, aj keby sa to odo mňa žiadalo.

Na druhý deň bola sobota a v nedeľu boli všetci zvedaví, či sa milá neznáma bude držať vikárovoho dohovárania a objaví sa v kostole. Priznám sa, že aj ja sám som s istým záujmom hľadel do starej lavice, patriacej rodine z Wildfell Hallu, ktorej karmínovočervené vankúšiky a čalúnenie už celé roky nikto nepopučil a nenatriasol, len zo steny nad ňou sa zlovestne mračil ponurý erb s rozstrapkanými okrajmi z ošúchaného čierneho plátna.

A tam som zbadal vysokú ženskú postavu, odetú v čiernom. Tvárou bola obrátená ku mne a z nej som vyčítal čosi, čo ak som už raz zazrel, nútilo ma pozrieť sa znovu. Vlasy mala čierne ako uhoľ a upravené do dlhých lesklých lokní, účesu, v tých časoch už nevidaného, no ešte vždy pôvabného a vkusného, pleť jasnú a bledú, oči som jej nevidel, pretože ich upierala na modlitebnú knihu a skrývala za sklopené viečka a dlhé čierne mihalnice, no obočie nad nimi bolo výrazné a pekne krojené, čelo vznešené a hlbavé, nos dokonale orlí a všetky črty bezchybné. Len líca a oči mala trochu prepadnuté a pery, tvarované síce pekne, ale predsa len pritenké, príliš pevne zovreté, a čosi na nich podľa mňa veštilo, že nie je veľmi nežná či milá, a v duchu som si povedal:

„Radšej vás budem obdivovať z tejto vzdialenosti, milá lady, než by som sa stal spoločníkom vo vašom dome.“

Práve vtedy náhodou zdvihla oči a pozrela sa na mňa, no mne sa nechcelo uhnúť pohľadom a ona sa opäť obrátila k modlitebnej knihe, no s letným, nedefinovateľným pohľadavým výrazom, ktorý ma nevýslovne pobúrila.

„Považuje ma za bezočivého holobriadka,“ pomyslel som si. „Hm, keby mi to stálo za to, netrvalo by dlho a zmenila by názor.“

V tej chvíli mi však prebleslo myslou, že takéto myšlienky sú v Božom chráme nenáležité a že sa nesprávam, ako sa patrí. Skôr než som však obrátil pozornosť späť k bohoslužbe, preletel som pohľadom po kostole, aby som zistil, či ma niekto nepozoruje. Našťastie nie, všetci, čo sa nepozerali do modlitebnej knihy, upierali pozornosť na neznámu dámu. Moja dobrá mama a sestra tiež, aj pani Wilsonová a jej dcéra, ba dokonca aj Eliza Millwardová kútikom oka placho hľadela na objekt všeobecného záujmu. Potom zaletela pohľadom ku mne, zľahka sa uškrnula a začervenala, vzápätí skromne obrátila oči k modlitebnej knihe a pokúsila sa ovládnuť výraz v tvári.

Znovu som sa prehrešil, a tentoraz som si to uvedomil vďaka tomu, že ma môj drzý brat laktom náhle štuchol pod rebrá. Vtedy som mu urážku vrátil iba tým, že som mu stúpil na nohu a zvyšok pomsty odložil, kým vyjdeme z kostola.

A teraz, Halford, kým uzavriem tento list, poviem Ti ešte, kto bola Eliza Millwardová: vikárova mladšia dcéra, mimoriadne zábavná osôbka, ku ktorej som pociťoval pomerne silnú náklonnosť, a ona o tom vedela, hoci som jej to nikdy priamo nepovedal a ani som to nemal celkom v úmysle. Moja matka bola totiž presvedčená, že v okruhu dvadsiatich míľ nie je pre mňa ani jedna žena dosť dobrá, a nezniesla by myšlienku, že sa ožením s takou bezvýznamnou stvorou, ktorá okrem svojich početných neschopností nemá ani dvadsať libier, ktoré by mohla označiť za svoje. Eliza mala útlu i plnoštíhlu postavu zároveň, drobnú tvár a skoro takú okrúhlu ako moja sestra, pleť tiež takmer rovnakú, no jemnejšiu a nie takú výrazne žiarivú, nos – *retroussé*,* všetky črty nesúmerné a vcelku bola skôr očarujúca než pekná. Ale oči – na túto pozoruhodnú črtu nesmiem zabudnúť, pretože práve v nej spočívala jej najväčšia príťažlivosť, prinajmenšom z vonkajšieho pohľadu – oči mala úzke a dlhé, mihalnice čierne alebo tmavohnedé, a výraz v nich neustály a premenlivý, no zakaždým alebo neprirodený, takmer by som povedal *diabolsky* hriešny, alebo neodolateľne uhrančivý, a často obojaký. Hlas jej znel nežne a detsky, kráčala ľahko a mätko ako mačka, no jej spôsoby oveľa častejšie pripomínali to milé, hravé mača, ktoré je raz bezočivé a nezbedné, inokedy plaché a ostýchavé, podľa toho, ako sa mu práve zachce.

Jej sestra Mary bola o pár rokov staršia, o niekoľko palcov vyššia a pevnejšie a hrubšie stavaná, nepekné, tiché a rozumné dievča, ktoré sa trpezlivo staralo o matku v posledných chvíľach dlhej a namáhavej choroby a stalo sa domácou paňou a otrokom celej rodiny, čo trvá podnes. Otec jej dôveroval a cenil si ju, psy, mačky, deti a chudobní ju ľúbili a líškali sa jej, a všetci ostatní ju ignorovali a zanedbávali.

Samotný reverend Michael Millward bol vysoký, nemotorný, postarší džentlmen, ktorý si na veľkú hranatú hlavu s masívnymi črtami tváre založil široký kňazský klobúk, do ruky

* Vyhrnutý.

vzal hrubú vychádzkovú palicu a ešte vždy mocné nohy zahalil do pumpiek a gamaší, alebo pri oficiálnych príležitostiach do čiernych hodvábnych pančúch. Išlo o muža pevných zásad, tuhých predsudkov a pravidelnej životosprávy, netoleroval odpor v akejkoľvek podobe, konal v neochvejnej viere, že *jeho* názory sú vždy správne, a kto si myslel niečo iné, musel byť alebo žalostne nevzdelaný, alebo vedome zaslepený.

Keď som bol dieťa, zvykol som na neho hľadieť so zbožnou bážňou, no v poslednom čase som to prekonal a trvá to až dodnes, lebo hoci sa k tým, čo sa správali dobre, staval otcovsky láskavo, bol nekompromisným pedantom a naše detské zlyhania a prehrešky karhal až príliš prísne. Navyše zakaždým, keď prišiel za našimi rodičmi, museli sme sa pred neho postaviť a odriekať katechizmus alebo recitovať „Čo robí malá usilovná včielka...“,* alebo nejakú inú nábožnú báseň, a čo bolo zo všetkého najhoršie, pýtal sa nás na svoju poslednú kázeň a hlavné myšlienky z nej, čo sme si nikdy nedokázali zapamätať. Občas ten vzácny džentlmen vyčítal mojej matke, že je k synom príliš zhovievavá, a ako zlý príklad jej spomenul starého Éliho, či Dávida a Absolóna,** čo ju zakaždým osobitne zasiahlo, a hoci si jeho i všetko, čo povedal, veľmi vážila, raz som začul, ako vykričká: „Keby len, preboha, mal aj on syna! Nesnažil by sa tak horlivo poučovať iných, pochopil by, čo to *znamená* udržať dvoch chlapcov na uzde.“

Obdivuhodne sa však staral o svoje telesné zdravie, vstával veľmi zavčasu, pred raňajkami si doprial prechádzku, úzkostlivo si dával pozor, aby bol oblečený v teplom a suchom odeve, nikdy sa nestalo, že by predniesol kázeň bez toho, aby predtým nezjedol surové vajce, hoci ho Boh obdaril dobrými plúcami a silným hlasom, a po celý život si dával osobitne záležať na tom, čo zjedol a vypil, rozhodne nebol striedmy a sám dodržiaval špeciálnu diétu: neznášal čaj a podobné žbrndy a, naopak, bol veľkým zástancom nápojov zo sladu, slaniny a vajec, šunky, sušeného hovädzieho a iných výdatných jedál, kto-

* Začiatok duchovnej piesne Proti záhalke a nezbednosti. Isaac Watts: *Divine Songs Attempted in Easy Language for the Use of Children*, 1715.

** Príbeh Éliho a jeho hriešnych synov: Biblia. Prvá Samuelova kniha, 2-4. Absolónova vzbura proti otcovi: Druhá Samuelova kniha, 13-18.

ré dostatočne vyhovovali jeho tráviacim orgánom. Preto ich aj považoval za dobré a zdravé pre všetkých a dôverne ich odporúčal tým, čo sa zotavovali z vyčerpávajúcej choroby, a tiež tým, čo mali tráviace ťažkosti, a ak im jeho predpísaná diéta nepriniesla úžitok, vyčítal im, že je to preto, lebo ju nedodržiavali, a ak sa náhodou sťažovali, že sa im priťažilo, ubezpečil ich, že si to len namýšľajú.

Ešte sa dotknem dvoch ďalších osôb, ktoré som spomenul, a potom tento predlhý list uzavriem. Ide o pani Wilsonovú a jej dcéru. Prvá bola vdova po zámožnom farmárovi, úzkoprsá stará klebetnica, ktorej charakter ani nestojí za to, aby som ho opisoval. Mala dvoch synov, Roberta, drsného dedinského sedliaka, a Richarda, utiahnutého, svedomitého mladého muža, ktorý s vikárovou pomocou študoval klasikov, pripravoval sa na kolégium a chcel sa stať kňazom.

Ich sestra Jane bola mladá dáma s istými schopnosťami a ešte väčšími ambíciami. Na vlastnú žiadosť dostala bežné vzdelanie v internátnej škole, a to vyššie, než sa kedy dostalo inému členovi jej rodiny. Naučila sa tam správať uhladene, vystupovať pomerne elegantne, takmer úplne stratila vidiecky prízvuk a mohla sa pochváliť, že je oveľa vzdelanejšia než vikárove dcéry. Okrem toho sa dala považovať za krásavicu, no mňa nikdy nemohla započítať medzi svojich ctiteľov. Mala asi dvadsaťšesť, bola dosť vysoká a chudá, s vlasmi ani gaštanovými, ani zlatistými, ale oveľa skôr svetločervenými, s pozoruhodne svetlou a žiarivou pleťou, tenkými červenými perami, jasnými orieškovohnedými očami, bystrými a prenikavými, no úplne bez poézie či citu. Mala, a aj mohla mať veľa nápadníkov zo svojej vlastnej spoločenskej vrstvy, no všetkých pohrdavo odradila či odmietla, pretože jej jemnému vkusu mohol vyhovieť len džentlmen a vzletnej ctižiadosti len bohatý muž. Žil tu však jeden džentlmen, ktorý jej v poslednom čase venoval nápadnú pozornosť, a šepkalo sa, že o jeho srdce, meno a majetok má vážny záujem. Išlo o pána Lawrencea, mladého statkára, ktorého rodina sa kedysi nasťahovala do Wildfell Hallu, no pred päťnástimi rokmi odtiaľ zutekali do modernejšieho a pohodlnejšieho panského sídla v susednej farnosti.

Nuž, Halford, zatiaľ Ti dávam zbohom. Toto je prvá splátka môjho dlhu. Ak Ti platidlo vyhovuje, daj mi vedieť a ja Ti

pošlem zvyšok, keď budem mať čas, no ak chceš radšej zostať mojím veriteľom, než si plniť peňaženku takýmito neohrabanými ťažkými kúskami, jasne mi to povedz a ja Ti prepáčim zlý vkus a ochotne si svoje tajomstvá nechám pre seba.

Navždy Tvoj
Gilbert Markham

2

Rozhovor

Môj ctený priateľ, s radosťou zisťujem, že mrak Tvojej mrzutosti sa rozplynul, svetlo Tvojej tváre* na mňa opäť svieti a želáš si, aby som vo svojom rozprávaní pokračoval: preto Ti bez veľkého kriku aj vyhoviem.

Myslím, že posledný deň, ktorý som spomenul, bola jedna sobota, posledná v októbri 1827. Nasledujúci utorok som sa vybral so psom a s puškou von pohľadať nejakú divinu, čo sa dala nájsť na území Linden-caru, no keďže som žiadnu nenašiel, obrátil som zbraň proti krídlom jastrabov a vrán, lebo som tušil, že práve ich drancovanie ma obralo o korisť. Na tom konci som sa odklonil od frekventovaných ciest, zalesnených údolí, kukuričných polí a lúk a začal som sa škriať po svahu Wildfellu, tej najdivšej a najmajestátnejšej vyvýšeniny v našom okolí, kde sú, ak tam vôbec vylezieš, kríky a stromy čoraz redšie a zakrpatenejšie, tie prvé napokon celkom ustúpia drsným skalným hradbám, čiastočne porasteným brečtanom a machom, a tie druhé smrekovcu a boroviciam či roztrateným trnkám. Polia sú tu hrboľaté a kamenisté, preto si ich ľudia väčšinou podelili na pastviny pre ovce a dobytok, pôda je tu prašná a chudobná, z trávnatých pahorkov tu a tam vykúkajú ostré sivé skaly, pod múrmi vyrastajú čučoriedky a vres, pozostatky oveľa väčšej divočiny, a v mnohých z týchto skrýš si vládu nad skromným rastlinstvom uchmatla ambrózia a trstie, ale tie ku *mne* nepatria.

Tesne pod vrcholom tohto kopca, asi dve míle od Linden-caru, stojí Wildfell Hall, zostarnutý panský dom z alžbetín-

* Biblia. Žalmy, 4:7.

ských čias, postavený z tmavosivých kameňov, na pohľad úctyhodný a malebný, no bezpochyby príliš studený a pochmúrny, aby v ňom pri jeho kamenných obločných rebrách a malých zamrežovaných oknách, časom zájdených vetracích otvoroch a príliš clivej a nekrytej polohe niekto býval. Pred veternými smršťami a počasím ho chránila len skupina lesných borovic, aj to búrkami úplne dorážaných a pôsobiacich rovnako pochmúrne a prísne ako samotný kaštieľ. Za ním ležalo niekoľko opustených polí a hnedý, vresom porastený vrchol kopca a pred ním (za kamenným múrom, cez ktorý viedla železná brána s obrovskými žulovými guľami týčiacimi sa nad stĺpmi brány, podobnými tým, čo zdobili strechu a štíty) sa rozprestierala záhrada, kedysi vysadená otužilými rastlinami a kvetmi, ktorým sa najlepšie darilo v tejto pôde a podnebí, a stromami a kríkmi, ktoré najľahšie strpeli mučenie záhradníkových nožníc a ochotne sa poddávali do tvarov, aké sa mu zachcelo im dodať. No už v tom čase bola dávno opustená, nikto ju neobrábal a nepestoval, ponechaná napospas tráve a burine, mrazu a vetru, dažďu a suchu, vyzerala veru veľmi osobito. Zelená stena z vtáčieho zobu, ktorá lemovala čelný múr, už do dvoch tretín odumrela a zvyšok prerástol všetky znesiteľné medze, stará labuť z krušpánu, ktorá sedela vedľa škrabky na topánky, už prišla o krk a polovicu tela, mohutné veže z vavrínu v strede záhrady, obrovský vojak, stojaci na jednej strane chodníka, a lev, strážiaci tú druhú, sa rozrástli do takých fantastických tvarov, že sa nepodobali na nič, čo je hore na nebi, dolu na zemi alebo vo vode pod zemou.* Mojej mladej predstavivosti však pripomínali škriatok, veľmi dobre ladiacich s hrôzostrašnými legendami a tmnými historkami, ktoré nám naša stará pestúnka o strašidelnom kaštieli a jeho zosnulých obyvateľoch rozprávala.

Kým som prišiel na dohľad k tomu domu, podarilo sa mi zastreliť jedného jastraba a dve vrany a upustil som od ďalšieho prenasledovania, túlal som sa ďalej a chcel nazrieť do starodávneho miesta a zistiť, aké zmeny mu vtláčili noví obyvatelia. Nemal som chuť postaviť sa priamo pred vchod a zízať naň cez bránu, zastavil som sa teda pri záhradnom múre a nazrel,

* Biblia. Exodus, 20:4.